

Szabó Zsolt

Máramaros vármegye közigazgatási elitje 1860 és 1867 között

A prozopográfia módszerét használó vármegyei elitkutatások nagy népszerűségnek örvendnek a magyar történetírásban. Az utóbbi időben pedig a román történetírásban is megjelent ez az áramlat.¹ A 19. századra vonatkozóan számos ilyen munka született a magyarországi és erdélyi vármegyéről, legújabbban pedig a felvidékiek történetének feltárása is elkezdődött.² A magyar történetírás megközelítésére jellemző, hogy tág időintervallumokban vizsgál nagyobb régiókat, illetve, hogy egy-egy tisztségnek a történetére fókuszál országos vagy regionális szinten.³ Közös vonása ezeknek a munkáknak, hogy a hagyományos vármegyei elitek kontinuitásának és a közigazgatási apparátus modernizációjának a kérdésére keresik a választ. A román történetírása ugyancsak jellemző, hogy tág időintervallumokban vizsgál egy nagy régiót, Erdélyt. A hangsúlyt a román tisztviselők magatartására helyezik, tevékenységük értékelése pedig a román nemzeti mozgalomhoz viszonyítva történik, az utóbbi időben pedig már esettanulmányok is megjelentek.⁴

Írásom Máramaros vármegye közigazgatási elitjét vizsgálja 1860–1867 között. A történeti Magyarország északkeleti határán elhelyezkedő vármegye egy olyan régió része, mely elittörténeti szempontból kevésbé kutatott. Sok olyan munka született már, mely érinti az általam választott időintervallumot, azonban kevés olyan van, amely csak ennek az időszaknak a politikai fordulatokban gazdag eseményeihez viszonyítva vizsgálja a tisztkarban történt átalakulásokat.⁵ A felvázolt két megközelítési mód közül úgy gondolom, hogy az enyém a kettő mezsgyéjén áll, mivel Máramaros sajátos etnikai arculata lehetőséget nyújt a román és a magyar történetírást egyaránt érdeklő kérdések boncolgatására. Ennek megfelelően, tanulmányom három kérdéskörre

Szabó Zsolt (1996), doktorandusz, történész, Szatmár Megyei Múzeum, Szatmárnémeti, szabo_zsolti2003@yahoo.com

¹ A román történetírásban megjelenő ilyen jellegű munkáknak a legjobb példája a *Change and Continuity: the Public Administration and the Civil Servants' Corps from Transylvania before and after the First World War (1910–1925)*, PN-III-P4-ID-PCE-2016-0390 számot viselő kutatási projekt.

² A *dualizmus kori parlamentarizmus regionális nézőpontból* nevet viselő OTKA K20 K137378. számú pályázat keretén belül Papp József és Bóna László kezdte el a felvidéki vármegyék tisztviselőinek a feltárását. Jelen tanulmány is az említett projekt keretében készült.

³ A vármegyei elitnek tág időintervallumot és nagy régiót átölelő vizsgálatára a legjobb példa: Pap József: *Magyarország vármegyei tisztkara a reformkor végétől a kiegyezésig*. Szeged 2003. (A továbbiakban Pap: *Magyarország vármegyei tisztkara*). A funkciócentrikus megközelítéshez lásd Benedek Gábor: *Kontinuitás és diszkontinuitás a szolgabírók körében*. In: Uő: *Dzsentrí és Bach-huszár. Társadalomtörténeti vizsgálatok a neoabszolutizmus- és a dualizmuskori tisztviselőkről*. Kandidátusi értekezés. Bp. 1997.

⁴ Lásd Vlad Popovici: *Considerații privind funcționarii publici români din Transilvania. Studiu de caz: comitatul Sibiu și scaunele săsești care l-au format (1861–1918)*. *Anuarul Institutului de Istorie George Barițiu din Cluj-Napoca* 54. évf. 2016. 55. sz. 159–177.

⁵ Lásd Alexandru Onojescu: *The Romanian Administrative Elite from Transylvania in the Liberal Period (1861–1867)*. In: K. Bratanis et alii (szerk.): *Infusing Research and Knowledge in South-East Europe. Proceeding of the 7th Annual South-East European Doctoral Student Conference*. Thessaloniki 2012. 873–888.

épül: mennyire maradt meg a kontinuitás a tisztviselői karban, milyen érdekek szerint szervezték a tisztikart, és milyen sajátosságok azonosíthatóak Máramaros vármegye működésében?

Bevezető: módszertan és források

A vizsgálat kiindulópontját egy adatbázis képezi, melynek gerince az 1860-as és 1867-es vármegyei jegyzőkönyvekből, illetve egy 1861-es és 1862-es királybiztosi jelentésből áll. A jelentések tartalmazzák a hivatalnoki kar egészét, bizonyos életrajzi adatokkal együtt. Az 1863 és 1866 közötti folt kitöltésére korabeli tiszti cím- és névtárakat használtam. Ezek azonban nem közölték következetesen a tisztviselők névsorát, emiatt a mostani vizsgálatom tárgyává csak a közigazgatási elitet tehetem, mivel őket egyöntetűen feltüntették a névtárakban.⁶ A listákon szereplő, de a jegyzőkönyvekből hiányzó életrajzi adatokat minősítési táblázatokban, anyakönyvekben, iskolai matrikulákban, nekrológokban, életrajzi lexikonokban, országgyűlési almanachokban, a korabeli sajtóban, genealógiai és helytörténeti munkákban, illetve egyes visszaemlékezésekben lévő információkkal egészítettem ki. Így az adatbázisban szerepel az adott tisztviselő születési éve és helye, hivatalvállalási története, etnikuma, felekezete, tanulmányi háttere, a forradalomban betöltött szerepe (ha volt ilyen), hogy nemes-e, az apja foglalkozása és az 1861-es hivatalnoki kar esetében a nyelvtudás.

A nagy mennyiségű és változatos források alkalmazásakor gyakran előforduló módszertani probléma a források közötti ellentmondások kiküszöbölése. Mivel nincs egy objektív mérce, amely szerint mérhetnénk, gyakran a kutatónak saját belátása szerint kell eldöntenie, hogy melyik forrás pontosabb. Máramaros esetében különösebb nehézséget leginkább a tisztviselők etnikumának megállapítása okozott. Ugyanis voltak olyan, főleg rutén, zsidó és örmény tisztviselők, akik az asszimiláció folyamatában lévén, átmeneti identitással rendelkeztek. Ilyen esetekben magyarnak soroltam be a tisztviselőt, megjelölve származását. A tanulmányi háttér megállapításakor gondot jelentett a korban általános pontatlan megfogalmazás. Az 1862-es listákon erre számos példa van, mikor egyes tisztviselők esetében annyi van odaírva a végzettséghez, hogy *jogtudományokban jártas* vagy *bölcsészeti tanfolyamot végzett*. Ebből nem derül ki a tisztviselők tényleges képzettségi szintje. Ezért két kategóriába osztottam őket: azokra, akikről pontosan lehet tudni, hogy elvégzett egy adott képzést, és azokra, akikről csak annyit tudunk, hogy részt vett rajtuk.

Az 1860-as tisztviselői kar összetétele

Az októberi diploma kiadása után Magyarországon elindult a vármegyrendszer helyreállítása.⁷ Első lépésben a vármegyék élére állított főispánok kinevezték az állandó bizottmány tagjait, az adott vármegyék társadalmi, vallási és etnikai viszonyainak figyelembevételével. Országosan

⁶ Elit alatt értem az alispánokat (és helyetteseiket), főjegyzőket, aljegyzőket, törvényszéki ülnököket, főszolgabírókat, alszolgabírókat, főügyészeket, főpénztárnokokat, főszámvevőket, főorvosokat, főmérnököket és a főlevéltárnokokat. A főispán nincs közöttük, mivel kinevezése a központi hatóság javaslatára az uralkodó által történt. A főorvosok, főmérnökök és főlevéltárnokok valószínűleg a kisebb befolyású tisztségek közé tartoztak, azonban Máramarosban az etnikai egyensúly fenntartása érdekében fontos kérdéssé vált, hogy milyen nemzetiségű személy foglalta el ezeket a tisztségeket. Tehát ha a nemzetiségi egyensúly kialakulásának a módozatát akarjuk rekonstruálni, számításba kell venni ezeket a hivatalokat is.

⁷ Csapó Csaba: Az önkényuralom kora (1849–1867). In: Gergely András (szerk.): *Magyarország története a 19. században*. Bp. 2005. 312–316.

észlelhető jelenség, hogy a bizottmányi tagok túlnyomó része az 1848–49-ben megválasztott tagok közül került ki.⁸ Máramarosban az események Mán József főispán 1860. novemberi 24-én tartott beiktatásával kezdődtek. December 10-én pedig egy magánértekezletben megszabták a két nap múlva esedékes tisztválasztás irányelveit, mely az akkori másodalispánságra választott Várady Gábor szerint „meseszerű egyértelműséggel ment véghez”.⁹ Az addig hivatalt viselő neoabszolutizmuskori tisztviselők rendelkezési állományba kerültek.¹⁰

A választás során 132 személy kapott valamilyen tisztséget, ebből 35 tiszteletbeli hivatalt, 97 pedig tényleges közigazgatási funkciót. A vizsgálatunk tárgyát viszont a 41 személyből álló közigazgatási elit képezi. Ez nagymértékű kontinuitást mutat a reformkori és 1848–49-es elitel.¹¹ A 41 személyből 27 (65%) viselt valamilyen hivatalt már a reformkorban és a szabadságharcban, 25-en vármegyeit és ketten államit. A 41 személyből 38 vehetett részt a forradalomban, ebből 29 (76%) aktív szerepet vállalt az események alakításában. Ezekből 15 honvéd, 14 vármegyei tisztviselő és egy országgyűlési képviselő. A tisztviselői elit kicsivel több mint a felének (51%) az apja is vármegyei tisztviselő volt, 39 pedig nemesi címmel is rendelkezett (95%). Többségük családjait már a 17. században megtaláljuk a vármegyei közigazgatásban.

Azonban a 41 személyből 22 (53%) 1848–49-ben még nem tartozott az elithez. Ezek vagy előléptetés által kerültek az elitbe, vagy teljesen új személyek voltak, akiknek semmilyen hivatala nem volt 1849 előtt. Generációváltás indult be, melynek során a kiöregedés által megüresedett helyeket az elit alsóbb rétegében (pl. alszolgabírák) vagy azon kívül lévő tisztviselők töltötték be. Ez a folyamat a teljes tisztikaron belül még gyorsabb ütemben zajlott. A teljes hivatalnokai kart kitevő 97 személyből 48-nak (49%) volt hivatala már a reformkorban és a szabadságharc idején. A maradék 49 személy vagy a neoabszolutizmus, vagy az októberi diploma kibocsátásának idején kezdte pályafutását. A nemesek aránya is jóval kisebb a teljes tisztikaron belül. A 97 személyből 69 volt nemes (71%). Az eltérések részben a vármegyei apparátus bővülésével magyarázhatóak. 1845-ben a teljes tisztviselői kar 75 személyből állt, ez a szám 1860-ban már 97-re növekedett. Új embereket kellett felvenni, és a nemesség egyre kevésbé elégíthette ki kizárólagosan ezeket az igényeket. Ugyanakkor az is valószínű, hogy a jelentéktelenebb pozíciókhoz kisebb képzettség kellett, ezért a reformkor és a szabadságharc idejében kiesett hivatalnokokat könnyebben lehetett pótolni.

Az eliten belüli generációváltást a neoabszolutizmus idején tevékenykedő tisztviselők nagy aránya lassíthatta. Országos viszonylatban, főleg a székely székek esetében, jellemző, hogy 1860-ban alacsony volt a tolerancia a neoabszolutizmus idején funkciót vállalókkal szemben. Máramaros sajátos viszonyai miatt kivétel ezalól,¹² ugyanis a 41 személyből 17 (41%) a neoabszolutizmus idején is tisztviselő volt. Ezekből 15 a reformkorban kezdte pályafutását. A vármegye területének kétharmada erdőkből állt, ezért nem alakulhatott ki egy erős középbirtokos nemesség, így a kortársak is elnézőbbek voltak az anyagi rászorultságból hivatalt vállalókkal szemben. Ugyanakkor a vármegye multietnikus jellege miatt a nemzetiségi igényeket is honorálni kellett.

⁸ Pap: *Magyarország vármegyei tisztikara* 62.

⁹ Várady Gábor: *Hulló levelek* II. köt. Máramarossziget 1892. (A továbbiakban Várady: *Hulló levelek*) 191.

¹⁰ Pap: *Magyarország vármegyei tisztikara* 62.

¹¹ A reformkor és a szabadságharc idején tevékenykedő hivatalnokok között szinte teljes az átfedés, ezért vontam egybe a két időszakot.

¹² Máramaros vármegye esetéhez legközelebb Csanád vármegye áll. Lásd Pál Judit: A székely székek tisztikarának változásai a reformkortól a kiegyezésig (1840–1867). In: *A rendtartó történelem. Tanulmányok Imreh István születésének századik évfordulójára*. Szerk. Fejér Tamás–Gálfi Emőke. EME, Kvár 2021. (A továbbiakban Pál: *A székely székek*) 352; Pap: *Magyarország vármegyei tisztikara* 134, 260.

A legjobban képzett és legnagyobb tapasztalattal rendelkező román és rutén tisztviselőket pont ezen 17 személy között találjuk. Ráadásul többségük törvényszéki hivatalnok vagy orvos volt (11 a 17-ből), tehát a kortársak szemében nem „kompromittált” tisztséget foglalt el. A politikai töltetű hivatal vállalók pedig „belülről” segítették a rendszer ellenségeit (üldözött forradalmárokat), már csak ezért is engedékenyebbek voltak velük a kortársak.¹³

Ha az elit etnikai eloszlását nézzük a vármegye teljes lakosságához viszonyítva, fordított arányosságot észlelhetünk. A 41 személyből 15 (36.5%) protestáns magyar, 11 (26.8%) római katolikus magyar (ezekből egy örmény származású), 9 (21.9%) román és 6 (16.6%) rutén. A teljes tisztviselői karban nagyon hasonlóak az arányok. Ezzel szemben a vármegye lakossága így nézett ki: 102 000 rutén (58%), 53 000 román (30%), 21 000 magyar (12%, ebből 14 400 római katolikus és 6600 református, tehát 8,1 és 4%).¹⁴

A legtöbb fontos pozíciót a protestáns és a római katolikus magyarok foglalták el. A forrásokban és a kortársak szemében is külön csoportokként vannak kezelve, ezért én is külön tüntettem fel őket.¹⁵ Közös vonásuk, hogy többségük a vármegye öt koronavárosában, Visken, Huszton, Hosszúmezőn, Técsőn vagy Máramarosszigeten lakott. Így ők fértek hozzá a legkönnyebben az oktatási intézményekhez, melyek közül különösen nagy vonzereje volt a régióban a máramaroszigeti Piarista Gimnáziumnak,¹⁶ a máramaroszigeti Református Gimnáziumnak és az ebből 1838-ban kinőtt Jogakadémiának.¹⁷ Ezért van az, hogy a magyarok között a legnagyobb a jogvégzetek aránya (20 személy a 23-ból).

A két csoport közül a megyei lakosság csupán 3,7%-át kitevő reformátusok foglalták el a vezető szerepet. Leginkább azért, mert közöttük jóval nagyobb volt a forradalomárok aránya (14 református szemben a 4 római katolikussal), ez pedig 1860-ban nagy presztízst jelentett. A vármegyéből a két legnagyobb katonai rangot elérő tisztviselő, a főpénztárnoknak megválasztott alezredes, Móricz Károly és a másodalispánnak megválasztott őrnagy, Várady Gábor is református volt. Ugyanakkor a reformátusok között több volt a közigazgatási háttérrel rendelkező nemesi családok aránya. A római katolikusok között csak a Szaplanczay család töltötte be ezt a funkciót, különösen nagy befolyással.¹⁸ A vármegye első alispánja és egyben országgyűlési képviselője is Szaplanczay József volt, egyik testvére, Szaplanczay Imre a törvényszéki elnöki, a másik, Sándor, pedig az alszolgabírói tisztséget töltötte be.¹⁹

Erdélyben nagyobb mértékben a neoabszolutizmus idején kerültek be románok a közigazgatásba. Az októberi diploma kibocsátása után azonban kiszorultak, ugyanis autonómiatörekvéseik szöges ellentétben álltak a magyar liberális nemesség érdekeivel.²⁰ A Máramarosban kialakult román nemesség a szabadságjogait a rendi *natio hungaricához* kötötte. Így alakult

¹³ Timár Pál: A megye anyagi viszonyai, mezőgazdaság. In: *Máramaros vármegye egyetemes leírása*. Szerk. Szilágyi István. Bp. 1876. 375; Szöllősy Balázs: A tisztújítás előtt. *Máramaros*, III. évf. (1867. ápr. 10.) 15. sz. 2.

¹⁴ Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Abszolutizmuskori Levéltár, M. kir. Helytartótanács, Elnöki iratok D 191 (a továbbiakban MNL OL D 191), III. A csomó, 7890 (10118), *Máramaros megye királybiztosa a megyei tisztikar szervezése iránt*, 9.

¹⁵ Szöllősy: *i. m.* 2.

¹⁶ Szilágyi István: A máramaroszigeti református tanoda történetének rövid vázlat. *Sárospataki Füzetek* I. évf. 1857. 964.

¹⁷ Balogh Béla: *A máramaroszigeti református líceum diáksága, 1682–1851*. Debrecen 2001. 7–12.

¹⁸ A Sztójka volt a másik fontos római katolikus családja a vármegyének, ők azonban kis szerepet vállaltak a közigazgatásban. Érdekeség, hogy mindkettő elmagyarosodott román származású család.

¹⁹ Petrovay György: A Szaplanczay család leszármazása. *Turul* XIX. évf. 1901/2. 78.

²⁰ Onojescu: *i. m.* 882.

ki bennük a *hungarus*-tudat,²¹ mely miatt a magyar nemesség részének tekintették magukat, és további érvényesülésüket is a magyar politikai nemzethez való tartozásban és a liberális magyar nemességgel való szövetségben látták. Ezzel magyarázható, hogy az elithez tartozó összes román tisztviselő részt vett a szabadságharcban. Hungarus-tudatukat erősítették a személyes és családi kapcsolatok, illetve a tanulmányi háttér. Ennek a legjobb példája a vármegye román főispánja, Mán József,²² aki tanult a Kolozsvári Királyi Jogakadémián, az Egri Érseki Jogakadémián és a Pozsonyi Evangélikus Líceumban is. Felesége, Sztojka Klára a vármegye egyik nagy tekintélyű római katolikus családjából származott. Figyelemre méltó az is, hogy Mán pályafutását is az 1860-ban másodalispánnak választott református Várady Gábor apjánál, a reformkori főjegyzőnél, Várady Ádámnál kezdte, mint irodai gyakornok.²³

A vármegye lakosságának 58%-át kitevő ruténok adták az elit 15%-át. Az alulreprzentáltság oka elsősorban abban kereshető, hogy a ruténoknak nem volt a magyarokhoz és románokhoz hasonló nemessége, mely hagyományosan elláthatott volna közigazgatási teendőket. A kor gazdasági tényezői és az alulfejlett vármegyei infrastruktúra sem kedvezett a rutén társadalom differenciálódásának.²⁴ Területeik zöme magyar, német, illetve kincstári tulajdonban volt.²⁵ Esetleges kivételnek tűnhet Lipcsey Péter törvényszéki bíró, akinek a családja már a 14. században jelen volt Máramaros és Bereg vármegye területén.²⁶ Egy királybiztosi jelentésben ruténként van megjelölve, azonban tudjuk, hogy a családja már a 16. században elmagyarosodott.²⁷ Valószínűleg politikai opportunizmusból „jutott eszébe” rutén származása. Volt egy, az 1850-es évekre kialakult szűk értelmiségi réteg, amely „beválasztható” volt. Ők Dobránszky Adolf, ungvári helytartósági vezető pártfogásával és a Munkácsi Püspökség közbenjárásával kezdték pályájukat a neoabszolutizmus kori közigazgatásban. Többségüket a nemzetiségi elköteleződésük miatt marginalizálták az októberi diploma kibocsátása után.²⁸ Az a kevés rutén, aki bekerült az elitbe, fokozatosan asszimilálódott. Jó példája ennek Voloscuk János szolgabíró és 48-as főhadnagy, aki 1871-ben Dallosra változtatta a nevét.²⁹

A provizórium tisztikara

Az 1860-as decemberi választások során kialakult egy hatalmi egyensúly a románok és a római katolikus, illetve protestáns magyarok között, mely 1861 decemberében gyökeresen megváltozott. Újabb nagy politikai fordulat következett be, mely a birodalmi centralizmus irányába

²¹ Miskolczi Ambrus: A „hungarus-tudat” a polgári-nemzeti átalakulás sodrában. *Magyar Kisebbség* 17. évf. 2012/3–4. 65–66. sz. 196, 199.

²² A román tisztviselőknél nem szerepel a román név, mert csak magyar névváltozatot találtam a forrásokban.

²³ Várady Gábor: Mán József (1817–1876). *Vasárnapi Újság*, XXIV. évf. 1877. 67–68, 70.

²⁴ Gottfried Barna: A „rutén akció” Bereg vármegyében. *Szabolcs-Szatmár-Beregi Levéltári Évkönyv* 13. évf. 1999/1. 196.

²⁵ Mayer Mária: A ruszinok (kárpatukránok) és az 1865. évi képviselőválasztás. *Századok* 108. évf. 1974/4–5. 1142. (A továbbiakban Mayer: *A ruszinok*).

²⁶ Petrovay György: A bilkei Lipcsey család leszármazása (Első közlemény. Két címerrajzzal). *Turul* XII. évf. 1894/3. 105.

²⁷ Bélay Vilmos: *Máramaros megye társadalma és nemzetiségei a megye betelepítésétől a XVIII. század elejéig*. Bp. 1943. 102.

²⁸ Mayer Mária: *Kárpatukrán/ruszin politikai törekvések 1860–1910*. Bp. 1977. 53–54.

²⁹ Szentiványi Zoltán: *Századunk névváltoztatásai; helytartósági és miniszteri engedéllyel megváltoztatott nevek gyűjteménye, 1800–1893*. Bp. 1895. 55.

mutatott. Ennek következtében az uralkodó feloszlatta a magyar országgyűlést. A vármegyék autonómiáját pedig egy 1861. november 5-én kiadott uralkodói rendelet számolta fel, melynek következtében tömegesen mondtak le a vármegyei tisztikarok.³⁰ Máramarosban ez 1861. december 9-én ment végbe.³¹ Két nappal előtte a vármegye élére királybiztost neveztek ki, a rutén származású Dolinay Péter személyében, akinek három hét alatt sikerült átszervezni a tisztviselői kart.³² 87 személyt nevezett ki, ebből 39 sorolható a közigazgatási elithez. Az átszervezés gyökeres mivoltát jelzi, hogy a 39-ből 21 (53%) tisztviselő nem a vármegyéből származott, csak 20-nak (53.8%) volt nemesi címe, az átlagéletkor pedig 43 évről 39 évre csökkent, és csak három (7.6%) olyan hivatalnok volt, akinek az apja is vármegyei tisztséget viselt. Nagyon hasonló volt a helyzet a teljes tisztviselői karon belül.

A kontinuitás megszakadása azzal magyarázható, hogy az új tisztikar vegyes érdekek mentén szerveződött. Elsősorban kormányzati érdekeket kellett érvényesíteni, annak érdekében, hogy a közigazgatás gördülékenyen működjön. Dolinay pozíciója is ettől függött, ezért elsődleges szempont lehetett egy, a kormányzathoz hű csoportosulásnak a kialakítása. A királybiztos a kisebb alkotmányos hivatalt betöltő személyek előléptetésével és az idegen vármegyéből származó neoabszolútizmuskori tisztviselőknek a behozatalával érte ezt el. Országos viszonylatban is nagyon magas az aránya az alkotmányos múlttal rendelkező hivatalnokoknak: 39 személy közül 16 (41%). Ezekből 14-et léptetett elő a királybiztos, és csak kettő volt tagja az elitnek 1860-ban is.³³ A tisztikar másik felét – az országos tendenciákba már jobban beilleszthető módon – a neoabszolútizmus megszűnése után rendelkezési állományba került 21 (53%) ember adta.³⁴ Az alkotmányos tisztviselők nem rendelkeztek megfelelő képzettséggel az adott funkciók elfoglalására. Az előléptetés a rendszer lekötelezettjeivé tette őket. A neoabszolútista tisztviselők többsége magyar volt, és idegen vármegyéből érkezett egy olyan helyre, ahol a helyi elit ellenségesen viszonyult irántuk, a lakosság többsége pedig nem volt magyar. Saját erőteret nem alakíthattak ki, állásaik ugyanúgy a rendszer fennmaradásától és az azt képviselő királybiztostól függtek.

A személyes és a nemzetiségi érdekek leginkább az elit etnikai szerkezetének a vizsgálatából tűnnek ki. A 39 személyből 17 (43%) római katolikus magyar, 10 rutén (25.6%), 6 (15.3%) református magyar, 4 (10.2%) román és 1 (2.5%) német. Szinte ugyanilyenek az arányok a teljes tisztikarban. Az 1860-as viszonyokhoz képest szerepsere történt, a forradalmár románok és protestáns magyarok helyét átvették a római katolikus magyarok és a rutének. A római katolikus magyarok birtokolták a legtöbb fontos pozíciót: az első alispáni, a főjegyzői, egy főszolgabírói, az első főügyési és 4 törvényszéki ülnöki tisztséget. A 17 személyből 13 idegen vármegyéből jött. Nagy számuk azzal magyarázható, hogy Dolinay a régióban leginkább közöttük található megfelelő képzettséggel és szakmai tapasztalattal rendelkező embereket a fontosabb hivatalok elfoglalására.

³⁰ Deák Ágnes: *From Habsburg Neo-absolutism to the Compromise, 1849–1867*. New York 2008. 503–504.

³¹ Várady: *Hulló levelek* 220.

³² MNL OL D 191, III. A csomó, 7890 (10118), *Máramaros megye királybiztosa a megyei tisztikar szervezése iránt*, 3–5.

³³ Az alkotmányos hivatalt betöltő személyek alatt azokat a tisztviselőket értem, akik vagy 1860-ban, vagy 1849 előtt a tisztikar részei voltak.

³⁴ A provizórium idején a tisztikarok többségét a neoabszolútizmusban működő hivatalnokok vagy teljesen új személyek tették ki a magyarországi vármegyékben és a székely székekben egyaránt. Pap: *Magyarország vármegyei tisztikara* 235–237; Pál: *A székely székek* 357.

A rutének helyzete 1860-hoz képest jelentősen javult, ugyanis közülük került ki a királybiztos, a másodalispán, 3 főszolgabíró és a másodfőügyész is, szemben 1860-nal, amikor csak egy törvényszéki ülnökük volt. Maga Dolinay is ahhoz a generációhoz tartozott, mely a Munkácsi Püspökség és Dobránszky Adolf pártfogásán keresztül került be a közigazgatásba, a rutén nemzetiségi mozgalom híveként adván elő magát.³⁵ Ezt alátámasztja az a tény, hogy a 10 rutén tisztviselőből 9 előléptetéssel került hivatalba, és hogy ők voltak a legfiatalabbak a tisztviselők közül. Ezzel Dolinay személyes hatalmát összefonta a nemzetiségi ügygel is. Deák Ágnes egy tanulmányából tudjuk, hogy a körülötte 1863-ban kirobbant korrupciós ügyben úgy állította be magát, mint a rutén nemzetiség mártírja, aki a „románok és protestánsok cselszövéseinek” az áldozata lett.³⁶

A vád nem volt teljesen alaptalan, ugyanis a legtöbb református és román tisztviselő 48-as múltja miatt kiszorult a közigazgatásból. Korabeli jelentések szerint a protestánsok valóban passzív ellenállásba kezdtek. Az elitbe került 6 protestáns pedig valószínűleg anyagi kényszer miatt fogadta el a Dolinay által felkínált pozíciókat. A románok békülékenyebbek voltak,³⁷ de őket a királybiztos tudatosabban szorította ki, mert konfliktus alakult ki a Munkácsi Püspökségen belül a román és a rutén lelkészek között. A máramarosi románlakta területek javarészt 1856-ban a rutén vezetésű Munkácsitól a Szamosújvári Püspökséghez csatolták. Azonban a szigeti parókiának – mely körülbelül a két nemzetiséget elválasztó határvonalon helyezkedett el – a sorsa tisztázatlan maradt. Mindkét püspökség a magáénak szerette volna tudni.³⁸ Ez a feszültség pedig beivódott a közigazgatásba is.³⁹ Ugyanis a ruténlakta területek ellenőrzése nemcsak a tisztviselőkön múlt, hanem a jó viszonyon is, amelyet a helyi görögkatolikus papokkal fenntartottak. Ezért Dolinaynak is érdekében állhatott a román tisztviselők kiszorítása által szorosabbra fűzni viszonyát a rutén görögkatolikus klerussal – amelynek részben közigazgatási pályafutását köszönhette.

Az „eklektikus” szervezési szempontoknak az eredménye leginkább a tisztviselők tanulmányi háttérében és a körülöttük kirobbant botrányokban tükröződik. Csupán az adatokat nézve nem látunk olyan markáns eltérést. A 38 személyből 22 (57%) rendelkezett jogi végzettséggel, mely egy 19%-os csökkenést jelent az 1860-as évhez képest, amikor a 41 személyből 30-nak (76%) volt ilyen képzettsége. Sőt, nyelvismeret szempontjából nagyon jók az arányok, ugyanis a 37 emberből 9 öt nyelvet, 17 négy nyelvet és 14 három nyelvet ismert.

Közelebbről nézve azonban már van pár anomália. A leggyanúsabb a királybiztos testvérének, a falusi körjegyzőből főszolgabíróvá lett Dolinay Istvánnak az esete. Leginkább azért, mert iskolai matrikuláiból tudjuk, hogy bölcsészetet hallgatott, és évismétlő volt.⁴⁰ A Dolinay Péter által készített kimutatásban viszont nincs róla semmi adat. Az elhallgatás szándékos volt, ugyanis a királybiztos körül kirobbant korrupciós ügyek vizsgálatából kiderült, hogy testvérét azért alkalmazta, hogy vegye fel a főszolgabírói fizetését. További jelentésekből kiderült, hogy Dolinay és a tisztviselői egymásnak falaztak annak érdekében, hogy funkciójukat jövedelemkiegészítésre

³⁵ Mayer: *A ruszinok*. 1146.

³⁶ Deák Ágnes: Vizsgálat egy megyei királyi biztos ellen hivatali visszaélés ügyében, 1863. *Századok* 107. évf. 2018/1. 186. (A továbbiakban Deák: *Vizsgálat*).

³⁷ MNL OL D 191, III. csomó, 155 (259), *Hrabovszky jelentése Dolinay iránt*, 52–56.

³⁸ Várady: *Hulló levelek* 241.

³⁹ MNL OL D 191, I. D. csomó, 17467, *Máramaros megye királyi biztosa a szigeti vicariatus kérdésének tárgyalásakor történt dolgokról*, 289–293.

⁴⁰ Szögi László: *A Szatmárnémeti R. K. Bölcsészeti Liceum és Püspöki Szeminárium hallgatói, 1804–1852*. Szatmárnémeti 2018. 109.

használják.⁴¹ Az eset nem egyedülálló, hasonlóak történtek Kővárvidéken 1863-ban és Csanádban 1864-ben.⁴² A korrupció nagymértékű elburjánzására találó magyarázatot ad a Dolinay „kétes ügyeit” teljességében feldolgozó Deák Ágnes, aki a helyi elit megosztottságában, a vármegyében létező nemzetiségi konfliktusokban és a provizórium működési logikájában azonosította a kialakult helyzet okait.⁴³

Az 1867-es tisztviselői kar

Dolinayt korrupció gyanúja miatt felfüggesztették, helyére Szepessy Mihály máramarosi bánya-, erdő-, só- és jószágigazgató került 1863 márciusában.⁴⁴ Különbözőbb változások nem történtek a tisztviselői karban 1865-ig. Egyrészt azért, mert Szepessy kompromisszumkereső alakja nyugtatólag hatott a mérsékelt román, magyar és rutén elitre. Másrészt pedig azért, mert Dolinay felfüggesztése nemzetiségi feszültséget keltett, további rutén tisztviselők menesztése pedig csak rontott volna a helyzeten. Ennek ellenére Dobránszky Kornél rutén másodalispánt felmentették hivatalából, és a helyére a protestáns Héder János került,⁴⁵ első aljegyzőnek pedig a szintén protestáns Kovács Gábort nevezték ki, méltányosabb helyet biztosítva a közigazgatásból kiszorult reformátusoknak.⁴⁶

A bukott királybiztos klikkjét nem sikerült kibékíteni, ráadásul a bányahivatalban saját embereivel is konfliktusa akadt Szepessynek, ezért 1865. augusztus 19-én őt is felmentették.⁴⁷ A román görögkatolikus papság egy része már 1864-ben elkezdte az agitációt Mán József visszahelyezéseért,⁴⁸ aki végül 1865. augusztus 31-én visszakerült főispáni székébe.⁴⁹ Mánt 1866. január 14-én Pestre rendelték. Rá két napra felmentett az elithez tartozó 7 személyt és 4 alacsonyabb rangú tisztviselőt. Ugyanekkor 28 személyt neveztek ki, ebből 17 (60.7%) a közigazgatási elitbe került, közülük 14 (50%) már 1860-ban is hivatalos viselt, ráadásul 10 (35.7%) az elithez tartozott már akkor is. A restauráció folyamatának egy másik fontos mozzanata Hatfaludy Sándor 1866-os halála, melyről pontos adatunk nincs, annyi azonban bizonyos, hogy 1866. június 8-tól már a román Jurka János az első alispán.⁵⁰

További változást egy országos politikai esemény indított: a kiegyezés. Ennek következtében lehetségessé vált a megyei bizottmányok megszervezése, ezáltal pedig a vármegyei tisztújítások lebonyolítása,⁵¹ mely 1867. május 2-án zajlott Máramarosban. 110 tisztviselőt választottak

⁴¹ Deák: *Vizsgálat* 179–182.

⁴² Uo. 172.

⁴³ Uo. 212, 214.

⁴⁴ Uo. 185.

⁴⁵ Uo. 197.

⁴⁶ Máramarosi alvidék. *Politikai Újdonságok* X. évf. (1864. máj. 18), 20. sz. 242.

⁴⁷ MNL OL D 189, Abszolutizmuskori Levéltár, M. kir. udvari kancellária, Általános iratok, 21. csomó, 2394 (13352), *Kancellár öméltóságának elnöki levele, mellyel tudatja miszerint a folyó hónap 13-án kelt legfelsőbb elhatározással jóváhagyott, miszerint Szepessy Mihály kir. biztos ezen állomásáról felmentvén, Máramaros megye kormányzatát Mán József főispán vehesse át*, 429, 430.

⁴⁸ MNL OL D 189, 109. csomó, 10841, *Pável Mihály máramarosi román püspöki helynök és több más román nemzetiségű máramarosi egyházi és világi férfiak folyamodványai melyekben román Máramaros megyei kormányzó kinevezéséért esedeznek*, 1–2.

⁴⁹ Várady: *Hulló levelek* 245.

⁵⁰ Különfélék, Jurka János elsőalispán indul Szamosújvárra. *Máramaros* II. évf. (1866. szept. 26), 32. sz. 3.

⁵¹ Pap: *Magyarország vármegyei tisztikara* 70–71.

hivatalba, és 42 került kinevezésre tiszteletbeli hivatalra. Ezekből 38 személyt tekinthetünk a közigazgatási elit tagjának. Első látásra úgy tűnik, hogy az 1860-as hivatalnoki kar került vissza a helyére. A tisztviselők java része ugyanis máramarosi, a nemesek aránya megnőtt 86%-ra, megközelítve az 1860-as arányt (95%). A tisztviselők társadalmi háttere is inkább az 1860-as évet közelítette meg, mivel a 38-ból 16-nak (42%) az apja is vármegyei hivatalnok volt. Az átlagéletkor 45 év volt, egy évvel több, mint 1860-ban. Hasonlóak az adatok a teljes tisztviselői kar esetében is. Az eltérések a tovább folytatódó generációváltással magyarázhatóak.⁵² A 38 személyből 12-en 1860-ban, 6-an pedig a provizóriumban kezdték meg pályafutásukat, az eliten kívüli rétegben. Ennek a 18 (47%) személynek a száma nőtt tovább 1867-ben az elit alsóbb rétegében, és az a 19 (50%) személy, aki 1848–49-ben és előtte kezdte pályafutását, átvette a kiöregedett reformkori elit helyét. Ez a tendencia még erősebb a teljes tisztviselői kar soraiban, ugyanis a 110 hivatalnokból 85 (77%) nem vállalt semmilyen tisztséget a reformkorban, a 85-ből 40 (47%) túl fiatal volt.

Országos viszonylatból nézve a neoabszolutizmusban hivatalt vállalók száma 1867-ben is kimagasló, ugyanis mind a magyarországi, mind pedig a székely székek esetében ezek a személyek szinte teljességgel eltűntek a közigazgatásból.⁵³ Az 1867-es hivatalnoki karban 12 olyan személy volt, aki a neoabszolutizmusban is tisztviselő, további 6 pedig a provizóriumban kezdte pályafutását. Tehát 18 (47%) olyan személy volt, aki valamelyik, a kortársak által megbélyegzett időszakban is aktív volt. Feltűnő különbség, hogy Máramarosban csak 6 olyan tisztviselő volt, aki a provizóriumban kezdte pályafutását, szemben például Somogy vármegyével, melynek 1867-es tisztikarában javarészt provizóriumbeli hivatalnokok voltak.⁵⁴ Mán József főispán a menesztésüket a nemzetiségi mozgalom iránti elköteleződéssel, a lakosság körében tapasztalható népszerűtlenségükkel és a közigazgatásban elkövetett mulasztásaikkal indokolta.⁵⁵ A megtartott tisztviselőkből három volt rutén és kettő román, ezeket a mérsékelt nemzetiségi igények kielégítésének érdekében tartották meg.

Ugyanis a nemzetiségi szempontok kiemelkedő fontosságúak lehetnek. Dolinay „öröksége” érezhető volt. Szokást honosított meg azáltal, hogy a nemzetiségi kérdést személyes érdekérvényesítő eszközzé instrumentalizálta. Más, a pozíciójával elégedetlen rutén tisztviselő követte a példáját 1867-ben.⁵⁶ A román eliten belül is vita alakult ki arról, hogy külön nemzetiségi pártként induljanak a tisztújításon, vagy a mérsékelt rutén és magyar párttal szövetségben.⁵⁷ A mérsékelt ág már 1865-től dolgozott egy kompromisszumos megoldás kialakításán. Ennek következtében jött létre Mán József házában 1865 februárjában a kálmfalvi egyezmény. Ez véget vetett a románok és ruténok közötti egyházi konfliktusnak, és döntés született arról, hogy az összehívandó országgyűlésbe a vármegye 2 román, 2 rutén és 2 magyar képviselőt (ezen belül is 1 református és 1 római katolikus) fog küldeni.⁵⁸

Ha viszont az elit etnikai struktúráját nézzük, azt mondhatjuk, hogy megmaradt az 1860-as fordított arányosság. A 38 tisztviselőből 13 (34%) református, 9 (23%) római katolikus magyar,

⁵² A reformkori elit kiöregedése országosan érvényesülő folyamat. Uo. 104–105.

⁵³ Pál: *A székely székek* 360.

⁵⁴ Uo. 237.

⁵⁵ MNL OL, D 191, 399. doboz. Megyei tisztviselők ügyei és minősítési táblázatai: Máramaros, Krucsay Károly, Ekkel György, Zombory Lipót minősítési táblázatai, 14, 27, 75.

⁵⁶ Volensky András: *Az orosz nép védelmében*, I. rész. *Máramaros* II. évf. (1867. márc. 6.), 10. sz., 3.

⁵⁷ Tiltakozás a román konferencia XV-ös bizottsága ellen. *Máramaros* II. évf. (1867. ápr. 3) 14. sz. 2.

⁵⁸ Szöllösy Balázs: *A nemzetiségi igények*, II. rész. *Máramaros* II. évf. (1866. febr. 21.) 8. sz. 2–3.

9 román (23%) és 7 (18%) rutén. De a legfontosabb pozíciók eloszlásában észlelhetünk egy, a kálmfalvi egyezményre emlékeztető arányosságot. 1860-ban a 6 főszolgabíróból 2 volt román, 2 református és 2 római katolikus. 1867-ben megmarad ez a felosztás, de a reformátusok már osztoznak egy főszolgabírói hivatalban a ruténnel. Mindegyik csoport rendelkezett egy országgyűlési képviselővel, aki egyben tisztviselő is volt. A legfontosabb viszont, hogy minden etnikum kapott egy alispánt. Közvetlenül a tisztújítás előtt a vármegyei elit informális gyűlést tartott, melyen döntés született arról, hogy a törvényszéki elnököt harmadalispáni címmel ruházzák fel.⁵⁹ Ennek a döntésnek köszönhetően a rutén Popovics Jenő, hogy törvényszéki jegyzőből hirtelen megválasztották az újonnan kialakított harmadalispáni tisztségre (a másik két alispán 10 évvel idősebb volt nála).

A *Máramaros* hasábjain a tisztújítás lebonyolításáról szóló cikkekben a szakképzettség is megjelent, mint igény.⁶⁰ Ez volt a legnehezebben érvényesíthető kritérium. Egyrészt azért, mert beleütközött a családi igényekbe. Így például az örmény származású, római katolikus magyar Teodorovics János nem lett újraválasztva főszolgabírói hivatalába, mert arra Szaplanczay József első alispán testvére, Szaplanczay Sándor tartott igényt. A római katolikusoknak járó másik főszolgabírói hivatalra pedig az ugyancsak nagy tekintélyű Sztójka család egyik tagját, Sztójka Gyulát választották meg, annak ellenére, hogy Teodorovicsnak több tapasztalata és a megfelelő képzettsége is megvolt a hivatal betöltésére. Másrészt pedig a nemzetiségi igények kielégítése is olykor a szakképzettség kárára ment. A rutén lakosság békítésére megválasztott 7 rutén tisztviselőből csak háromnak volt jogi képzettsége, és átlagban ők is voltak a legfiatalabbak a tisztviselők között. A protestáns magyarok pedig pont azzal az érveléssel kerültek többségbe a törvényszéki hivatalokban, hogy az országgyűlés által a törvényszéki állásokhoz kötött jogi képzettségi kritériumokat a leginkább ők elégítik ki.⁶¹ Pedig a jogvégzetek aránya a protestánsok és a római katolikusok között szinte azonos volt. Tehát ez utóbbi csoportnak is ugyanúgy lehetett volna igénye a törvényszéki állásokra.

A provizórium tisztviselőinek a sorsa

Láthattuk, hogy a provizórium tisztviselőinek többsége kiesett az 1867-es választáson. Ezekből 20 ilyen személynek a sorsát tudjuk végigkövetni. 12 a vármegyei törvényszékre került, ezekből pedig 8 – szakképzettsége és közigazgatási tapasztalata miatt – törvényszéki bíró lett, 6 magánpraxisba kezdett, mint ügyvéd, 2 pedig a vármegyei közigazgatásban maradt. A provizóriumbeli múlt nem volt gátja az érvényesülésnek a dualizmusban. A 8 bíróból 2 például a vármegye alispáni székébe is megválasztásra került. Egyik közülük a református Héder János volt, aki 1864-től vezette a törvényszéket, mint másodalispán. Az 1867-es választáson első főügyész lett, majd 1869-ben másodalispánná választották. 1871-től törvényszéki bíró, egészen az 1885-ben bekövetkezett haláláig.⁶² A másik, a már említett rutén Popovics Jenő, aki a provizórium idején törvényszéki ülnök volt. 1866-ban kinevezték első főügyésznek, és az

⁵⁹ Megyei mozgalmak. *Máramaros* III. évf. (1867. máj. 4.), 18. sz. 2.

⁶⁰ Szöllősy Balázs: A tisztújítás előtt. *Máramaros* III. évf. (1867. ápr. 10), 15. sz. 2.

⁶¹ Uo. 2.

⁶² Héder János gyászjelentése. <https://dspace.oszk.hu/handle/20.500.12346/292712#> (2022. márc. 18.)

1867-es választások során harmadalispáni címmel rendelkező törvényszéki elnök lett. 1872-ben bekerült a parlamentbe.⁶³ 1875-től a Budapesti Királyi Ítéltábla,⁶⁴ majd 1888-tól nyugdíjazásáig a Királyi Kúria bírója volt.⁶⁵

A rutén Hrabár Manó esete ugyancsak említésre méltó. Mivel Dobránszky Adolf lányának a férje volt,⁶⁶ valószínűleg sógorán, Dobránszky Kornélon keresztül került a vármegyei közigazgatásba mint törvényszéki ülnök 1861-ben.⁶⁷ Azonban az 1867-es tisztújításon nem választották be az új tisztikarba, viszont tiszteletbeli főügyésszé nevezték ki.⁶⁸ Mint ügyvéd magánpraxisba kezdett, mindeközben pedig a politikában is aktív szerepet vállalt. Eleinte, valószínűleg a tisztválasztások miatti elégedetlenség a szélsőbal felé tolta. Ez hamar változott, ugyanis 1869-ben már a Deák-párt színeiben jutott a parlamentbe.⁶⁹ 1872-ben újraválasztották, de mindeközben váltóhamisítás miatt elítélték, emiatt elmenekült az országból.⁷⁰ A magyar sajtó spekulációi szerint Oroszországba került, ahol állami hivatalnokként a pánszlávizmus ügyéért agitált.⁷¹

Összegzés

Máramarosban létezett egy történelmi gyökerekkel rendelkező tolerancia, amelyet az 1867-es másodalispán-helyettes, Szöllősy Balázs így foglal össze: „Máramaros megyében századoktól fogva azt követték eleink, s azt követjük mi utódok is, hogy mindenkinek családi körét szentnek tekintjük, nemzetiségét tiszteletben tartjuk, házi, [saját] fogalmaink szerint sokszor bizarr viseletét, szokásait senkinek nem ócsároljuk, gúny tárgyává, csupán mint ilyet nem tesszük”.⁷² Ez kétségtelenül hozzájárult ahhoz, hogy a generációváltás nem ment végbe olyan hirtelen, mint az ország más régióiban.

Leegyszerűsítő lenne azonban a tisztikarok egyes összetételét csak ezzel a kissé idealizált tolerancia hagyományával magyarázni. Meghatározó ereje volt a nemzetiségi, kormányzati, családi és személyes érdekek keveredésének is. Azt pedig, hogy mely érdek került előtérbe, az adott időszak politikai hangulata határozta meg. A kialakult toleranciát a kényszer is magyarázza: Máramaros izolált fekvése miatt nehezebben lehetett pótolni a közigazgatásba jól beágyazott és képzett tisztviselőket, mint ahogyan azt a kor gyorsan változó politikai eseményei megkívánták volna. A hungarus-tudattal rendelkező románok (akik maguk is kisebbségben voltak a rutén lakossággal szemben) pedig kevésbé voltak kaphatóak a nemzetiségi izgatásra. Ezért bármiféle változtatási kísérlet a helyi elit makacs ellenállásába ütközött. Mivel a vármegyének nem volt középirtokos nemessége, a helyiek megértőbbek voltak azokkal is, akik anyagi kényszer miatt „kompromittáltak” magukat.

⁶³ Pál Judit–Vlad Popovici–Fehér Andrea–Ovidiu Emil Iudean (szerk.): *Parliamentary Elections in Eastern Hungary and Transylvania (1865–1918)*. Berlin 2018. 236. (A továbbiakban: *Parliamentary Elections*)

⁶⁴ Táblabírák. *A Hon* XIII. évf. (1875. aug. 17.), 187. sz. 2.

⁶⁵ Bírósági kinevezések. *Fővárosi Lapok* XXIV. évf. (1888. ápr. 27.), 117. sz. 863.

⁶⁶ A galíciai ruthénok főlégárulási pöre. *Pesti Hírlap* IV. évf. (1882. máj. 31.), 148. sz. 9.

⁶⁷ MNL OL, D 191, III.A csomó, 7890 (10118), *Máramaros megye királybiztosa a megyei tisztikar szervezése iránt*, 3.

⁶⁸ RNLM, F 45 Máramaros vármegye (Prefectura Județului Maramureș), 221 Máramaros vármegye jegyzőkönyvei (Procese verbale ale comitatului Maramureș), *Tekintetes Máramaros vármegye gyűléseinek jegyzőkönyve, 1867-ik esztendőre*, 14.

⁶⁹ *Parliamentary Elections* 239.

⁷⁰ Hrabár Manó. *Politikai Újdonságok* XVIII. évf. (1872. jún. 19.) 25. sz. 300.

⁷¹ A titkos orosz politika. *Pesti Hírlap* IV. évf. (1882. máj. 31.), 148. sz. 1–2.

⁷² Szöllősy Balázs: A nemzetiségi igények, I. rész. *Máramaros* II. évf. (1866. febr. 14.) 7. sz. 2.

The Administrative Elite of Maramureş County between 1860 and 1867

Keywords: administrative elite, national identity, prosopography, continuity, corruption, ethnicity

Due to its multiethnic composition, the study of the county elite of Maramureş can provide an interesting inquiry in the continuity/discontinuity of its elites and the modernization of county administration and the way in which nationalism shaped this process. The analysis was made through the usage of the prosopographical method and encompasses the short but tumultuous period of 1860–1867. The release of the October Diploma brought back to power the elite of 1848–49. The most influential groups were those of the protestant Hungarians and the Romanians, largely because of their involvement in the revolution. The Roman Catholic Hungarians were mainly represented by the influential Szaplóczay family. Ruthenians were underrepresented in administration. A swift change in imperial policy in 1861 would challenge the local status quo. A royal commissioner of Ruthenian origin, Péter Dolinay was tasked with the reorganization of the administration. He brought in Roman Catholic Hungarians who served during the neoabsolutist regime in neighboring counties, as well as Ruthenians from Maramureş who held smaller positions in 1860. This served his personal interests as well as those of the Viennese government and Ruthenian national movement. However, rampant levels of corruption led to his dismissal in 1863. Real change began only in 1865, when the events leading to the *Ausgleich* of 1867 started. The dominant groups of 1860 regained power but had to share more of it with the Ruthenians. Factors other than the political also played a role in the shaping of the elite such as: schooling, social background, familial ties and administrative experience. It can also be stated that the high ratio of functionaries who served during the revolution and the neoabsolutist period, and the presence of Romanians with *hungarus* identities allied to the Hungarian nobility, are characteristics specific for Maramureş.